

19

Moeten wij breken met het Synodaal Kerkverband?

EEN WOORD TOT DE GEMEENTE

DOOR

L. SCHOUTEN, Hzn.

Bedienaar des H. Evangeliums bij de Nederduitsche Hervormde Gemeente te
UTRECHT.

UTRECHT,
KEMINK & ZOON.
(over de Domkerk)
1887.

E
pla
in
mee
de
vert
vert
and
een
volg
aan
der
dat
Ker
ik
Zijn

VOORWOORD.

Geliefde Gemeente,

Er zijn voor onze Nederduitsche Hervormde Kerk op vele plaatsen dagen van hevigen strijd aangebroken, die, begonnen in de hoofdstad onzes Vaderlands, reeds in een tal van gemeenten is doorgedrongen. 't Is een strijd die vooral loopt over de vraag of 't niet meer dan tijd is om met 't Synodaal Kerkverband te breken. In ruim een twintigtal gemeenten is dat verband reeds verbroken; zeker zal dat voorbeeld ook nog in andere worden gevolgd, en ook hier ter stede zijn er die zulk een breken dringend noodig achten. Ik neem de vrijheid in de volgende bladzijden mijne gedachten en mijne innige overtuiging aangaande die zaak uit te spreken, met de bede tot den Vader der Lichten, en den God van alle barmhartigheid en genade, dat Hij mijn schrijven moge gebruiken tot een zegen van de Kerk in 't algemeen, en van de Gemeente in 't bijzonder, die ik liefheb en dienen mag, en bovenal tot verheerlijking van Zijnen grooten Naam.

me
ree
ple
afl
te
foe
vel
da
bro
wa
Go
vo
der
laa
wo
alle
ver
toe
bij
doe
lee

Wanneer ik in deze bladzijden de vraag ga beantwoorden: moeten wij breken met het Synodaal kerkverband? dan ga, tot rechte beoordeeling daarvan, eene verklaring vooraf. 't Is de *plegtige* verklaring, dat ik van ganscher harte *afkeur*, en *blijf* afkeuren, gelijk ik zulks *steeds* gedaan heb, ja, om nog *sterker* te spreken, dat ik *verfoei*, *steeds heb* verfoeid, en *blijf* verfoeijen, die *leervrijheid*, die in onze kerk bestaat; die sedert vele jaren door onze Synode wordt gehandhaafd, en waarom dan ook velen reeds met 't Synodaal kerkverband hebben gebroken, velen dat nog willen doen, terwijl velen niet weten wat zij doen moeten.

Staat, naar mijne overtuiging, en naar de uitspraken van Gods heilig Woord, die Synode daardoor grootelijks schuldig voor den God der Waarheid, en voor den Koning Zijner kerk, den Heere Jezus Christus, dien zij in Zijne heerlijkheden toelaat, ja, *beleden*, maar ook *verloochend*, ja zelfs *bestreden* te worden, zoo drukt echter die schuld volstrekt niet op *haar* alleen! Zelfs niet op haar in de *eerste* plaats!

Werd dit door zoo velen die niets anders dan beschuldigingen, veroordeeling, en scheldwoorden voor haar over hebben, ingezien, toegestemd, en met 't hart gevoeld, zeer zeker er zou, ook bij *blijvend* afkeuren van 't rampzalig standpunt waarop zij staat, door haar voorstaan en handhaven van eene allerverderfelijkste leervrijheid, veelmeer 't diepste *mededoogen* omtrent haar bij

dezulken, als wij bedoelen, worden gevonden. En met dat mededoogen zou gepaard gaan een hartgrondig belijden als dat van *Jeremia*, Klaagl. 5 : 16. „De kroon onzes hoofds is afgevallen; o! weê nu onzer, dat *wij* (zoo) gezondigd hebben.” En een belijden als dat van *Daniël*, die evenmin als *Jeremia* uit de hoogte neerzag op zijn schuldig volk, om slechts over dat *volk* den staf te breken, maar die, welk een *godvreezend*, ja, welk een „*zeer gewenscht* man” hij bij den Heere was, echter *zich zelven mede* insloot in zijne schuld-belijdenis, en zeide: „*Wij* hebben gezondigd, en hebben onregt gedaan, en goddelooslijk gehandeld, en gerebelleerd, met aftewijken van Uwe geboden, en van Uwe regten. En *wij* hebben niet gehoord naar Uwe dienstknechten, de profeten, die in Uwen naam spraken tot onze koningen, onze vorsten, en onze vaders, en tot al het volk des lands,” Dan. 9 : 5, 6.

Hoe is toch die Synode er *gekomen* zoo als zij nu, en sedert vele jaren, bestaat, voor 't meerendeel uit bestrijders van Gods Woord en van de leer onzer kerk? Heeft zij *zich zelve* opgeworpen, of aan onze kerk zich *opgedrongen*? Wie dit zou durven beweren zou de waarheid in 't aangezicht slaan! Hare leden toch zijn verkozen geworden door de *provinciale* besturen! En hoe zijn die *provinciale* besturen er gekomen? Hebben *die* zich zelven opgeworpen? Maar, gij weet 't, die zijn door onze *Classikale* vergaderingen benoemd. En die *Classikale* vergaderingen? Maar deze bestaan voor $\frac{2}{3}$ uit *ouderlingen*, die door de verschillende *kerkeraden* worden afgevaardigd; terwijl die *kerkeraden*, 't zij er een kies-college bestaat, of niet, door de *gemeente* gekozen zijn.

Is dit zoo, en is dit tevens eene *weerlegging* van de valsche beschuldiging van „*hierarchie*”, die tegenwoordig door zoovelen

der Synode naar 't hoofd geworpen wordt, daar zij, integendeel, krachtens haar ontstaan, *democratisch*, of, wilt gij liever, *aristocratisch* is, — zou dan die *Synode* alléén, die *Synode* in de eerste plaats schuldig staan voor den hoogen God?

Zouden dan voor dien God niet óók schuldig staan die besturen, vergaderingen, kerkeraden, gemeenten, door wier uitbrengen van stemmen, van de gemeenten af te beginnen, 't mogelijk is geworden dat er bestrijders in plaats van belijders van de leer der waarheid, die naar de godzaligheid is, tot leden der Synode benoemd zijn geworden?

Of, zal iemand zeggen: *ik* heb nooit mijne stem uitgebragt voor eenig bestuur, zelfs niet voor een lid van den kerkeraad mijner woonplaats? Zal iemand zeggen: ik ben maar een gewoon lidmaat van de kerk, ik heb maar stil mijn' weg bewandeld, ik heb mij met niets bemoeid?

Maar juist *dit* is uwe schuld, gij die ook steenen opneemt tegen de Synode, en meent dat *gij* behoort tot de ware belijders. Bestond er ook al geen grond voor u om uwe bezwaren in te brengen bij den *kerkeraad* tegen nieuw benoemde *kerkeraadsleden*, wier namen herhaaldelijk van den predikstoel zijn voorgelezen vóór zij in hun ambt werden bevestigd, — en hadt gij geen bevoegdheid om uwe stem uit te brengen voor leden van *classikale* en *hoogere* kerkbesturen, zoo is juist *dit*, dat gij maar stil uwen weg hebt bewandeld, en u met niets bemoeid hebt, *uwe* zonde en schuld aan 't verderf der kerk. Of hebt gij die kerk, met welke geen toeval, maar *God zelf* u in zulk eene naauwe betrekking heeft gesteld, ook met al hare krankheid, gelijk 't uw plicht was, op uw *hart* gedragen? Hebt gij voortdurend voor haar *gebeden*, ja, *geworsteld* in den gebede voor God? Hebt gij, die zegt dat gij de waarheid, en den

Koning der waarheid belijdt, en liefhebt, *gebeden*, en *gestreden* in den gebede, óók voor de bestrijders die in hare verschillende besturen zitten, zoo als de Heere Jezus leert dat men bidden moet óók voor die ons „geweld aandoen en die ons vervolgen”, *gebeden* dat God hun geven wilde den Geest der verlichting en der bekeering? Maar, zoo gij 't zeggen moet: neen! dat heb ik *niet* gedaan, ik was veeleer met bitterheid tegen die bestrijders vervuld, — weet 't dan, dat dáárin *uwe* zonde, en schuld aan 't verderf der kerk, voor den hoogen God is gelegen. Dit niet alleen, maar dat gij zooveel *schuldiger* zijt dan die bestrijders, juist omdat *uwe* oogen voor de goddelijke waarheid zijn geopend, terwijl de hunne daar voor zijn gesloten.

En zijn *hunne* oogen voor die waarheid gesloten maar de *uwe* geopend, en erkent gij dat *genade* uwe oogen geopend heeft, moet gij dan, gelijk wij straks zeiden, niet 't diepste *mededoogen* gevoelen met die Synode, die *ten gevolge* van hare geestelijke blindheid, niet anders heeft *kunnen* doen, dan zij op haar ongelukkig standpunt, door sommige harer met 't heil der kerk strijdige reglementen, gemeend heeft te moeten doen? Moet gij dan, terwijl *uwe* schuld veel grooter is dan de hare, wèl over *haar*, maar niet allereerst over u zelve den staf breken?

Moet gij dan, terwijl die Synode ontstaan is langs den weg waarop wij dit zagen; terwijl zij ook door *uwe* schuld zóó is, *als* zij is; en terwijl hare reglementen nu eenmaal, door *uwe* schuld ook, kracht van wet hebben, u aan haar onttrekken, zoo als velen dat dezer dagen doen? Zoudt gij alzóó meenen de kerk te moeten reformeeren? Wij gelooven dat gij dan zoudt dwalen. Reeds om de eenvoudige reden, dat, tengevolge van de nu eenmaal bestaande, en kracht van wet hebbende

reglementen, *zulk* een willen reformeeren van onze kerk *ijdel* is, aangezien afwerping van 't Synodale kerkverband, *uitzetting* uit onze Hervormde kerk ten gevolge heeft, en uitzetting uit haar hare *reformatie* van zelfs *onmogelijk* maakt.

't Baat altemaal niet of velen ook zeggen: wij scheiden ons niet af; wij blijven, maar als doleerenden, in de kerk. Want dit sofisme wordt eenvoudig daardoor omvergeworpen, dat, te gaan doleeren, in den bestaanden toestand eene *feitelijke* afscheiding van onze kerk is, die, zooals zij thans bestaat, volgens hare statuten en reglementen, zoo lang die van kracht zijn, geen doleerende kerk binnen hare muren kan erkennen, en dus ook zulk eene *feitelijke afscheiding* met *afzetting* moet achtervolgen. — Zoolang de reglementen bestaan, aan welke bovendien door Predikanten, Ouderlingen, Diakenen en gewone lidmaten gehoorzaamheid beloofd is, mogen de verschillende kerkbesturen 't ook niet dulden dat straffeloos die gehoorzaamheid worde opgezegd.

Wat dan, waar die reglementen u toeschijnen in strijd te zijn met den woorde Gods? Zoo zij *waarlijk* u in den weg staan om God naar zijn woord te dienen, welnu, niets belet u om alsdan onze kerk te verlaten, en, conform met die van 1834, eene nieuwe afscheiding in 't leven te roepen. Maar *in* de kerk te willen blijven met vertrapping van hare verordeningen en reglementen, gij moet 't gevoelen, dat gaat niet!

Mij dunkt 't evenwel dat zulk eene afscheiding van eene kerk, aan wier bederf wij *mede* schuldig staan, *onnoodig* en *onchristelijk* beide is. *Onnoodig*, omdat, evenmin als ééinig Predikant in haar ook maar in 't allerminst wordt belet, om, naar den lastbrief zijns Heeren, 't Evangelie te verkondigen, en zulks zelfs te doen naar de leer onzer vaders, evenmin ook ééinig gewoon

gemeente-lid wordt belet om dat Evangelie, naar de Schriften, en volgens de leer onzer formulieren van eenigheid, te belijden, en, zoo veel 't in hem is, ook door Gods kracht te beleven.

Bestond zulk een beletsel inderdaad, dan ware, bij de onmogelijkheid om eigenmagtig te reformeeren, afscheiding eene allerduurste pligt, aan welke eer *heden* nog dan morgen moest worden gehoor gegeven.

Maar ten dien aanzien bestaat, in plaats van éénig beletsel, zulk eene volkomen vrijheid, dat, zoo onze vaderen, onder 't juk van Spanje, ook slechts 't duizendste deel dier vrijheid hadden gehad, zij daarvoor den Heere op 't vurigst zouden gedankt hebben.

Maar ook *onchristelijk* is 't, naar onze meening, zich af te scheiden, of, door zijn doen, oorzaak te geven dat men wordt afgescheiden van onze kerk. Waar men, naar 't voorbeeld van een Daniël en van een Jeremia, zich *mede* schuldig voor God erkent, daar moet men niet alleen die schuld *belijden*, maar de *gevolgen* van zijne schuld aanvaarden, en zich *bukken* onder den toestand onzer kerk, als onder een regtvaardig verdiend oordeel Gods, Die storm doet oogsten waar wind gezaaid is, en ons de gevolgen doet ondervinden van onze traagheid in 't benaarstigen, van onze ontrouw, van onze wakeloosheid en biddeloosheid. Daar moet men *blijven* in de kerk, die men mede bedorven heeft, en, in plaats van haar onbarmhartig en hooghartig den rug toe te keeren, hare breuken zoeken te heelen, *niet* door den weg van revolutie tegen hare besturen, *niet* door verwerping van hare verordeningen en reglementen, maar door, erkennende, allereerst, onze schuld voor God, Hem te bidden dat *Hij*, door Zijn Geest en Woord, moge reformeeren wat te reformeeren is. Alle *ware* reformatie toch moet

van *Hem* uitgaan, en *niet* met reglementen, maar met *hart* en *leven* beginnen. Waren al de leden van onze kerkbesturen steeds bekeerde, geloovige, godvreezende mannen geweest, gewis, zij zouden geene verordeningen hebben in 't leven ge- roepen, die met de waarheid van Gods Woord en met de be- lijdenis onzer kerk in strijd zijn. Zij zouden ook geen bestrijders hebben gehandhaafd in hun dienst, maar die, naar hun pligt, hebben afgezet. Daarom moet er gebeden worden, en volhard in den gebede, dat de Heere den Geest der bekeering uitstorte óók in de harten van de leden onzer kerk-besturen. En voorts ook *gewaakt*, dat, bij alle stemmingen tot leden onzer ver- schillende kerkbesturen, zooveel in ons vermogen is *zulke* mannen worden gekozen, die bekend staan als belijders, als geloovige belijders, en niet als bestrijders. Langs *dien* weg kan en zal onze kerk worden opgebeurd uit haren toestand, en zulien zulke reglementen, die met hare leer in strijd zijn, langs een geordenden weg door andere worden vervangen, zoo als wij daartoe reeds een grooten stap nader hadden kunnen gekomen zijn, bij aldien niet sints een paar jaren, tengevolge van eene heillooze raadgeving uit de hoofdstad, op vele plaatsen de wèlgezinden zich hadden onthouden van hunne stem op onze classikale vergaderingen uit te brengen, waardoor sints 't on- geloof wederom meer veld gewonnen heeft in onze kerk- besturen.

't Onchristelijke van, door verbreking van 't Synodaal ver- band, zich af te scheiden van onze Ned. Herv. Kerk, of, wat 't zelfde is, de kerkbesturen te noodzaken dat zij, krachtens hare vigeerende reglementen, die toch geen wassen neus zijn, dezulken uit hun ambt en hunne bediening ontzetten, ligt ook nog in iets anders. Men laat toch daardoor talloozen, die

niet medegaan met die scheiding, en aan wier zielen-heil men, door in de kerk te blijven, nog kan werken, op eene onbarmhartige wijze aan zich zelven over, of aan de mogelijkheid dat zij onder den dienst van *ongeloovige* predikanten komen, wanneer kiescolléges en kerke-raden, verliezende hen, die de waarheid voorstaan, niet met dezulken kunnen aangevuld worden, en toch voltallig moetende zijn, aangevuld worden met zulke belijders, die in bestaande vacaturen geen goede keuze voor de gemeente doen. Zeer zeker blijven er zeer vele predikanten over, gelijk zulks in Rotterdam en in Amsterdam 't geval is, die volstrekt niet minder dan de zich noemende „gereformeerden” *gereformeerd* zijn in hunne prediking, en, door Gods genade, ook in hun leven. Maar zoo de opengevallen plaatsen *niet* door de zoodanigen kunnen worden aangevuld, en, wat God verhoede! 't modernisme wederom meer op den predikstoel komt, ligt dan de schuld daarvan niet bij hen, die met een grooteren of kleineren nasleep uit 't kerk-verband zijn gegaan? „Men noodzaakt mij wel dat verband te verbreken” zeggen velen. Wij zien zulks volstrekt niet in. „Ja maar ieder mag maar prediken wat hij wil, de loochenaar van den Christus der Schriften evenzeer als de belijder.” En zoudt gij dáárom heengaan? Zoudt gij dáárom de groote schare, die niet met u gaat, aan zichzelf overlaten? Zoudt gij dáárom zeggen: Heere, ik wil U niet meer dienen ter plaatse van welke ik, toen ik er in Uwen dienst ben bevestigd, plegtig verklaard heb in mijn hart te gevoelen dat ik dáár „door de gemeente Gods, en mitsdien door *God zelf geroepen* ben”? Moeten de gaarn getrouwe dienstknechten heengaan, omdat zij ontrouwe dienstknechten naast zich hebben, zoo al niet in dezelfde gemeente, dan toch in dezelfde kerk? Mij dunkt dat

zulk een treurige toestand de getrouwen te *meer* moet dringen om te *blijven*, opdat zij, zoo veel in hen is, 't kwaad, dat anderen stichten, kunnen *te keer* gaan, en opdat niet welligt hunne plaatsen ook door *besrijders* in plaats van door *belijders* worden vervuld. „Ja maar de reglementen laten niet toe dat de ambtsdrager zijn ambt naar roeping vervulle!” Derhalve, gij die zoo spreekt, kunt *niet* voldoen aan den eersten en voornaamsten lastbrief uws Heeren: „predik het Evangelie”? *Niet* voldoen aan uwe roeping om uwe leerlingen te onderwijzen in de waarheid tot zaligheid? *Niet* voldoen aan uwen pligt om bij huis- en krankbezoek te spreken naar 't Woord des Heeren? Dit zult gij toch niet tegen de reglementen durven inbrengen! En gij zult dus óók niet kunnen zeggen dat gij, met 't oog op *die voornaamste* deelen uwer roeping, uw „ambt niet naar roeping vervullen” kunt! „Ja, maar er mag geen leertucht geoefend worden”, zegt gij. Dat zulks niet mag zal u niet toegerekend worden, die tegen de bandeloosheid protesteert, en moet u een prikkel te meer zijn en om allen, die onder uw bereik zijn, de *waarheid* te prediken, zooals deze in Christus Jezus is, en om te *blijven* in de kerk, dat is bij 't kerk-verband, om 't *uwe* bij te dragen, op dat, *zonder* revolutie, eindelijk ook weer de leertucht kunne worden uitgeoefend. „Ja, maar de pogingen om ontheiliging van het Avondmaal des Heeren te beletten, en de loochenaars van het Woord van God daarvan te weren, worden gestraft.” Wat mij betreft, ik heb zulks nog nooit in de bijna 33 jaren mijner ambtsbediening ondervonden. Wanneer er getrouwe voorbereidings-predikatiën worden gehouden, — wanneer het formulier om 't H. Avondmaal voor de Gemeente te bedienen met hoogen ernst wordt voorgelezen, — wanneer bovendien de leden der Gemeente,

die voornemens zijn te naderen tot de H. Tafel, naar hunne
 verschillende behoeften in 'tgebed worden opgedragen, óók
 dezulken die welligt alles missen wat zij noodig hebben om des
 Heeren zoendood met zegen, en tot Zijne verheerlijking, te
 kunnen verkondigen, — wanneer, eindelijk, geene aanklagten
 bij de censura morum zijn aangebragt, en de opzieners der ge-
 meente geen gegronde beschuldigingen tegen hen, die tot des
 Heeren disch naderen, weten, dan komt, zóó des Heeren Avond-
 maal dan toch door dezen of genen wordt ontheilgd, die ont-
 heiliging *geheel* voor rekening van hem, of van haar, die haar
 begaat, en zal door een *rechtvaardig* God niet aan den Voor-
 ganger, noch aan de Ouderlingen, noch aan de andere disch-
 genooten worden toegerekend. Zoo ergens 't Avondmaal des
 Heeren werd ontheilgd, dan was 't wel in de *Corinthische*
 gemeente, waar er gevonden werden die *dronken* daaraan deel-
 namen. Maar hoe gestreng de Apostel Paulus zulks bestraft,
 en 't verklaart dat dezulken zich zelve een *oordeel* aten en
 dronken, toch raadt hij de getrouwen aldaar niet aan om zich
 daarom van de gemeente af te scheiden, of 't gemeentelijk ver-
 band te verbreken. En, wat betreft *tuchteloosheid* in 't toelaten
 van eene *gruwelijke* leer, en van een *gruwelijk* leven daaraan
 verbonden, wáár is 't erger ooit geweest dan in de gemeente
 te *Thyatire*, alwaar 't toegelaten werd dat de vrouw Jesabel,
 die zeide dat zij eene profetesse was, 't volk leerde en de dienst-
 knechten van Christus verleidde tot *hoereeren* en 't *teten van*
afgoden-offer? Toch werd wegens dien gruwel, dien de Heiland,
 bij volharding daarin, strengelijk zou bezoeken, de getrouw
 gebleven schare in die gemeente *niet* door Hem vermaand om
 uit 't kerkelijk verband aldaar te gaan, laat staan dat Hij aan
 haar dien gruwel bezoeken zou! Integendeel, Hij doet haar,

bij volharding in hare getrouwheid, de heerlijkste beloften voor de eeuwigheid.

Maar er zijn ook niet weinigen onder de zoogenaamde „doleerenden”, en onder hen die op weg zijn om te doleeren, die daartoe zich geprikkeld gevoelen door 't geen kortelings met de welbekende 75 „Amsterdamsche broederen” geschied is. Men durft toch, niettegenstaande 't *tegendeel* zoo klaar is als de zon, en dit reeds zoo dikwerf is aangetoond, altijd nog maar voortgaan met te zeggen dat „de grond der veroordeeling van de Amsterdamsche broederen gelegen is in hunne pogingen om de belijdenis der kerk te handhaven en de gemeente te houden bij het Woord Gods.” Wij aarzelen geen enkel oogenblik om dit zeggen, of beweren, eene *grove onwaarheid* te noemen, nergens beter toe geschikt dan om eene onkundige menigte nog meer dan zij dit reeds is, met fanatieke woede tegen de besturen van onze kerk te vervullen, alsof die besturen de getrouwen aan de belijdenis en hen, die de gemeente bij het Woord Gods wenschen te houden, dáárom zouden veroordeelen. Om niet te vragen waarom dan ook niet de *andere* Amsterdamsche Broederen, voor zoo velen hunner geen tittel of jota minder aan de belijdenis onzer kerk met hart en ziel zijn gehecht dan de nu afgezette, ook niet geschorst en afgezet zijn, — om niet te vragen of die *andere* Broederen dan óók niet *evenzeer* de Gemeente bij 't Woord *Gods* wenschten en nog altijd wenschen te houden, — moeten wij onze verbaasdheid uitdrukken, dat zij, die op alle andere punten den Amsterdamschen hoofdleider en aanvoerder van de „doleerenden”, als of hij een goddelijk orakel ware, hooren, zoo *doof* zijn voor 't geen *hij*, *hijzelf* getuigt, en in „de Standaard” van 8 Jani. 1886 heeft doen drukken. Zijne woorden, zwart op wit, luiden

aldus: „En dit alles, deze opeenhooping van rechtsverkrachting, machtsoverschrijding en daden van geweld tot het beletten van de bediening des Woords aan vijf leeraren, dit alles grijpt nu plaats en is geschied, waarom?

Uitsluitend, omdat een aantal leden van den kerkeraad naar plicht en geweten gestemd hebben over een inkomend voorstel.

Want wèl wete men, heel deze schorsing en heel dit kerkelijk schandaal is in het leven geroepen, omdat eenige leden van den kerkeraad ja hebben geantwoord op de vraag van den Voorzitter, of zij zekere voorgestelde wijzigingen in de instructie der kerkvoogdij goedkeurden.”

Zóó spreekt nu *Dr. Kuiper zelf*! 't Is dus niet om de *leer*, 't is dus niet om de *belijdenis*, 't is dus niet om de *bijzondere getrouweheid* aan Gods Woord en jegens de gemeente, die de afgezette BB. betoonden boven anderen, dat zij afgezet zijn, maar „uitsluitend” — *Kuiper zelf* zegt zulks — om *wijzigingen in de instructie der kerkvoogdij* die zij wilden invoeren! Maar dan ook geen *leugens* meer ten dezen opzichte aangevoerd! God is de God der *waarheid*!
